

Tiedote maantieteen opettajille ja opiskelijoille

Maantieteen digitaalinen ylioppilaskoe

Maantieteen digitaalinen ylioppilaskoe on nyt pidetty kolme kertaa. Kokeen rakenne on jo vakiintunut, eikä maantieteen koe ole olennaisesti muuttunut ensimmäisen sähköisen koekerran jälkeen. Tehtävien ja aineistojen numerointi tai indeksointi on matkan varrella elänyt sitä mukaa, kun uudet oppiaineet ovat alkaneet laatia digitaalisia kokeita.

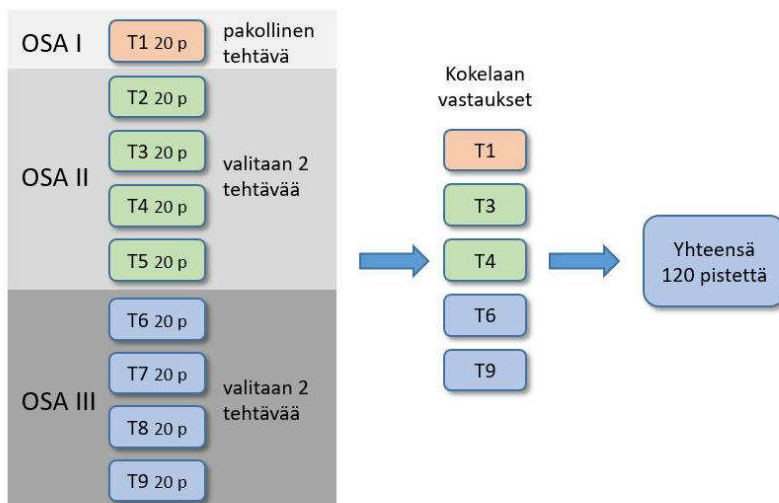
Tässä tiedotteessa kuvataan maantieteen kokeen rakenne ja tehtävätyypit sekä tehtävissä vaadittava osaaminen ja annetaan ohjeita vastaamisen suunnitteluun. Tiedote tukee kokeeseen valmistautumista.

Uuteen opetussuunnitelmaan siirtymisen siirtymävaiheessa kokeet laaditaan niin, että molempien opetussuunnitelmien mukaan opiskelleet kokelaat voivat osallistua ylioppilastutkintoon tasavertaisesti. Siirtymäaika on syksystä 2017 kevääseen 2020 tai tarpeen mukaan.

Maantieteen kokeen rakenne ja tehtävätyypit

Reaaliaineiden digitaalisten kokeiden määräysten mukaan koe rakentuu tehtävätyypiltään ja vaativuustasoltaan toisistaan eroavista osista, joissa voi olla useita tehtäviä. Osa tehtävistä voi olla pakollisia ja tehtävissä voi olla erilaisia oheismateriaaleja.

Maantieteen kokeen rakenne muodostuu tyypillisesti kolmesta osasta, joiden esimerkkisältöjä esitellään tarkemmin kuvan alla:

Ensimmäisessä osassa on kaikille pakollinen 20 pisteen tehtävä. Tehtävällä arvioidaan lukion opetussuunnitelman tavoitteiden mukaista maantieteellistä perusosaamista. Tehtävässä voi olla automaattitarkistettavia monivalintoja, yhdistelytehtäviä tai väittämiä tai siinä voidaan edellyttää lyhyitä selityksiä. Tehtävissä arvioidaan esimerkiksi käsitteiden hallintaa ja maantieteellistä ajattelua sekä päättelykykyä. Lyhyissä tekstivastauksissa korostuu käsitteiden täsmällinen käyttö ja taito kuvata ilmiöitä tiiviisti ilman että vastaus on liian yleisluontoinen. Tehtävässä voi olla aineistoa.

Toisessa osassa on neljä 20 pisteen tehtävää, joista kokelas vastaa kahteen. Tehtävien aiheet kumpuavat lukion maantieteen valtakunnallisista kursseista, ja niissä arvioidaan kokelaan kykyä soveltaa maantieteellistä ajattelua ja ymmärrystä sekä geomedian tulkinta- ja esitystaitoja erilaisiin teemoihin. Tehtävissä voidaan myös edellyttää analyyttisiä taitoja eli taitoa pilkkoa ongelma tai aihe osiin. Tällaista ajattelua tarvitaan esimerkiksi vertailutehtävissä. Tehtävät voivat olla yksiosaisia, jolloin kokelas jäsentelee vastauksen itse, tai moniosaisia, jolloin tehtävän eri osissa pyydetään vastausta eri näkökulmista tai erilaisin esitystavoin. Tehtävissä voi olla aineistoja ja niissä voidaan edellyttää esimerkiksi piirtämistä, kuvaan merkitsemistä, aineiston käsittelyä tai diagrammin tuottamista. Vaikka tehtävät perustuvat maantieteen valtakunnallisiin kursseihin, niissä voidaan yhdistää eri kurssien aihepiirejä.

Kolmannessa osassa on neljä 30 pisteen tehtävää, joista kokelas vastaa kahteen. Tehtävissä edellytetään monipuolista maantieteellistä osaamista, ja usein aiheet liittyvät ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin tai luonnonympäristöön liittyviin ilmiöihin tai prosesseihin. Tehtävät edellyttävät kehittyneitä tiedonkäsittelytaitoja sekä kykyä maantieteelliseen ongelmanratkaisuun. Tehtävät on pilkottu alakohtiin, jotka tukevat vastaamista ja osaamisen arviointia. Tehtävissä on useimmiten aineistoja, ja osassa tehtävistä edellytetään aina myös muita kuin tekstimuotoisia vastauksia, esimerkiksi diagrammeja, taulukoita tai piirroksia.

Tehtävissä vaadittava osaaminen

Digitaalisessa maantieteen kokeessa edellytetään lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatujen maantieteen opetuksen tavoitteiden mukaista **maantieteellistä ajattelua, maantieteellistä lukutaitoa ja tiedonkäsittelytaitoja**.

Maantieteellinen ajattelu sisältää maantieteen kokonaisvaltaisen lähestymistavan, keskeiset tietosisällöt ja käsitteiden hallinnan. Maantieteellinen ajattelu ilmenee erityisesti kokonaisuuk-sien hallinnassa, luonnon- ja ihmismaantieteen ilmiöiden alueellisessa ja ajallisessa tarkaste-lussa, alueellisten syy-yhteyksien analysoinnissa ja systemaattisessa jäsentelyssä, mittakaava- ja hierarkiatasojen tunnistamisessa sekä käsitteiden täsmällisessä käytössä.

Maantieteelliseen lukutaitoon kuuluvat monipuolisten geomeedia-aineistojen tulkintataidot sekä taito havainnoida ympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Kokeessa käytettävät geomeedia-aineistot voivat sisältää esimerkiksi kuvia, videoita, karttoja, päällekkäin katseltavia paikakatietoaineistoja, tilastoja ja tekstejä.

Tiedonkäsittelytaitoihin taas kuuluvat maantieteellisen tiedon muokkaaminen ja maantieteelliset esitystavat, kuten kuvan piirtäminen tai kuvaan/karttaan merkitseminen piirto-ohjelmalla, diagrammien laatiminen tilastoaineistosta ja numeerisen tiedon järjestäminen sekä yksinkertaiset laskut laskinohjelmalla tai taulukkolaskentaohjelmalla. Laskuja voi toki tehdä myös päässä laskien tai paperilla.

Ensimmäiset digitaaliset kokeet ovat osoittaneet, että kouluissa on jo tehty paljon työtä opiskelijoiden tiedonkäsittelyvalmiuksien kehittämiseksi. Laaditut kuvat ja diagrammit ovat olleet keskimäärin yllättävänkin korkealaatuisia. Tekstin kirjoittaminen tietokoneella mahdollistaa joustavan muokkauksen, mutta tähän mennessä digitaalisten kokeiden vastauksissa on ollut yllättävän paljon rakenteeseen, oikeinkirjoitukseen ja asiatekstityyliin sekä käsitteiden täsmälliseen käyttöön liittyviä ongelmia. Maantieteellinen ajattelu välittyy parhaiten kielellisin keinoin, joten tekstin tuottamiseen ja jäsentämiseen tulee kiinnittää jatkossakin huomiota. Myös aineiston hyödyntämistä vastauksen rakentamisessa on hyvä harjoitella. Yhtenevää viittaustapaa ei edellytetä, mutta vastauksesta tulee käydä ilmi, että kokelas on hyödyntänyt tehtävän aineistoa.

Ohjeita vastaamisen suunnitteluun

Kokelaan on hyvä tiedostaa oma osaamisensa valitessaan tehtäviä, koska kokeessa on aiempaa enemmän aineistoja ja tiedon prosessointia. Kokeen sisällysluettelossa on tehtävien aiheen lisäksi aina lyhyesti kuvattu tehtävään liittyvät aineistot ja vastaamisen tavat. Tällöin kokelas voi jo tätä lukiessaan miettiä, millaisissa tehtävissä hänen vahvuutensa tulisivat parhaiten esiin. Tehtävä- ja aineistovälilehdet voi kokeen alussa selaila läpi ja miettiä, miten paljon kukin tehtävä veisi aikaa. Huolellinen aineistoon perehtyminen vie palautteen mukaan paljon aikaa, joten kaikkia aineistoja ei kannata käydä yhtä tarkasti läpi.

Kokelaan on hyvä harjaantua tiedostamaan oma osaamisensa myös ajankäytön näkökulmasta. Joillekin sopii paremmin yksinkertaisten ja nopeiden tehtävien tekeminen koeajan alkupuolella, toiset taas ehkä haluavat aloittaa enemmän aikaa vaativista pohdinta- ja ongelmanratkaisutehtävistä.

Vastauksen jäsentelyyn kannattaa käyttää aikaa. Jäsentelyn tueksi voi laatia vaikkapa miellekarttoja, kaavioita, luetteloita tai taulukoita, joiden avulla voi jäsentää vastauksen tehtävänannon mukaisesti esimerkiksi temaattisesti, alueellisesti tai hierarkkisesti. Jäsentelyä voi tehdä

suoraan vastaukseen tai hyödyntää koeympäristön apuohjelmia (esim. tekstinkäsittelyohjelmia, piirto-ohjelmia tai taulukkolaskentaohjelmia). Kaikkiin maantieteen kokeen vastauksiin (lukuun ottamatta automaattisesti tarkistettavia tehtäviä) voi liittää myös kuvan havainnollistamaan tekstivastausta. Jäsentelyä voi hahmotella myös käsin luonnospaperille.

Palautteen antaminen

Maantieteen jaos kiittää lämpimästi kokeisiin liittyvästä palautteesta! Palautteen saaminen on ollut ja on jatkossakin erittäin tärkeää digitaalisen kokeen kehittämisessä. Varmimmin palaute löytää perille, kun sen jättää ylioppilastutkintolautakunnan jokaisen tutkintokerran jälkeen avaamaan palautekanavaan. Kiitos myös opettajille, jotka ovat rohkaisseet kokelaita osallistumaan uudentyyppiseen, digitaaliseen maantieteen ylioppilaskokeeseen!

Yhteistyöterveisin

Maantieteen jaos